

Svět mojim duhovnim bratam k novimu létu.

De so v dobrim duhu vredovani časopisi ljudstvu v veliko korist, je med izobraženimi že zdavno spoznana resnica. Sosebno v zdajni dobi, ko nam skorej vsaki dan kaj noviga prinese, so dobri časopisi živa potreba. Po kateri poti se dajo ne samo vsakdanje prigodbe beržej razglasiti, ampak tudi krivi zaumeni med ljudstvom ložej popraviti, — laži, ki jih nevedni ali hudobni ljudje tolikokrat trosijo, bolj zatirati, — in mnoge potrebne vednosti ložej razširjati, kakor po dobrih časopisih? Ali kako redka je še hiša med našim priprostim ljudstvom, v kateri bi kaki začasni list, kakoršnih zdaj ni pomanjkanja, brali, marveč se sliši tolikrat stara presoja: Cajtenge vse lažejo! — Kako bi se dalo temu nekoliko v okom priti?

Ne zamerite mi, dragi duhovni bratje! de vam tale svět ponudim: Večina nas duhovnikov je kmečkiga rodú, vsaki zmed nas ima domá žlahto bližnjo ali daljno, v kateri jih zna gotovo eden ali več brati. Naj vsak za tekoče léto kakimu svojimu na kak prostimu ljudstvu ugodin časopis, postavim na „Novíce“ ali „Zgodno danico“ ali „Vedeža“ naroči, in ga tako brati primora. — Na ta svět me je moja lastna skušnja napeljala. Ko sim svojimu bratu celi tečaj „Novíc“ ponujal, naj jih na dom vzame in o priliki prebira, mi je vselej odgovoril: „Nimam časa toliko brati.“ Čakaj, bratec! sim si mislil, boš bral ali ne. Grem in naročim vlani osorej zanj na „Novíce“. Ko se prvi list v hiši oglasi, zmajejo moj stari, sicer práv častitljivi oče — kterimu Bog še dolgo živeti daj! — z glavo ter pravijo: „Kamor bi bil M..... ta dva goldinarja obrnil, bi bil bolje storil.“ Lajnsko spomlad pridam bratu še „Cerkveni časopis.“ In glej! unidan me je željno poprašal, ali bom še zanaprej zanj Novíce in cerkveni časopis plačal ali ne? in stari oče pravijo: No, zdaj vender kaj zvemo, kako se po svetu godí. —

Kogar bi utegnili stroški od mojiga sveta ostrašiti, naj pomisli, de je že tako vsak tem svojim po móci pomagati dolžan, in de je gotovo boljši na svetovano vižo k telesnemu in dušnemu blagostanju perpomoči, kakor z denarmi, ki se takó radi po nepotrebnim potratijo. M.J.

Turšična smukavnic.

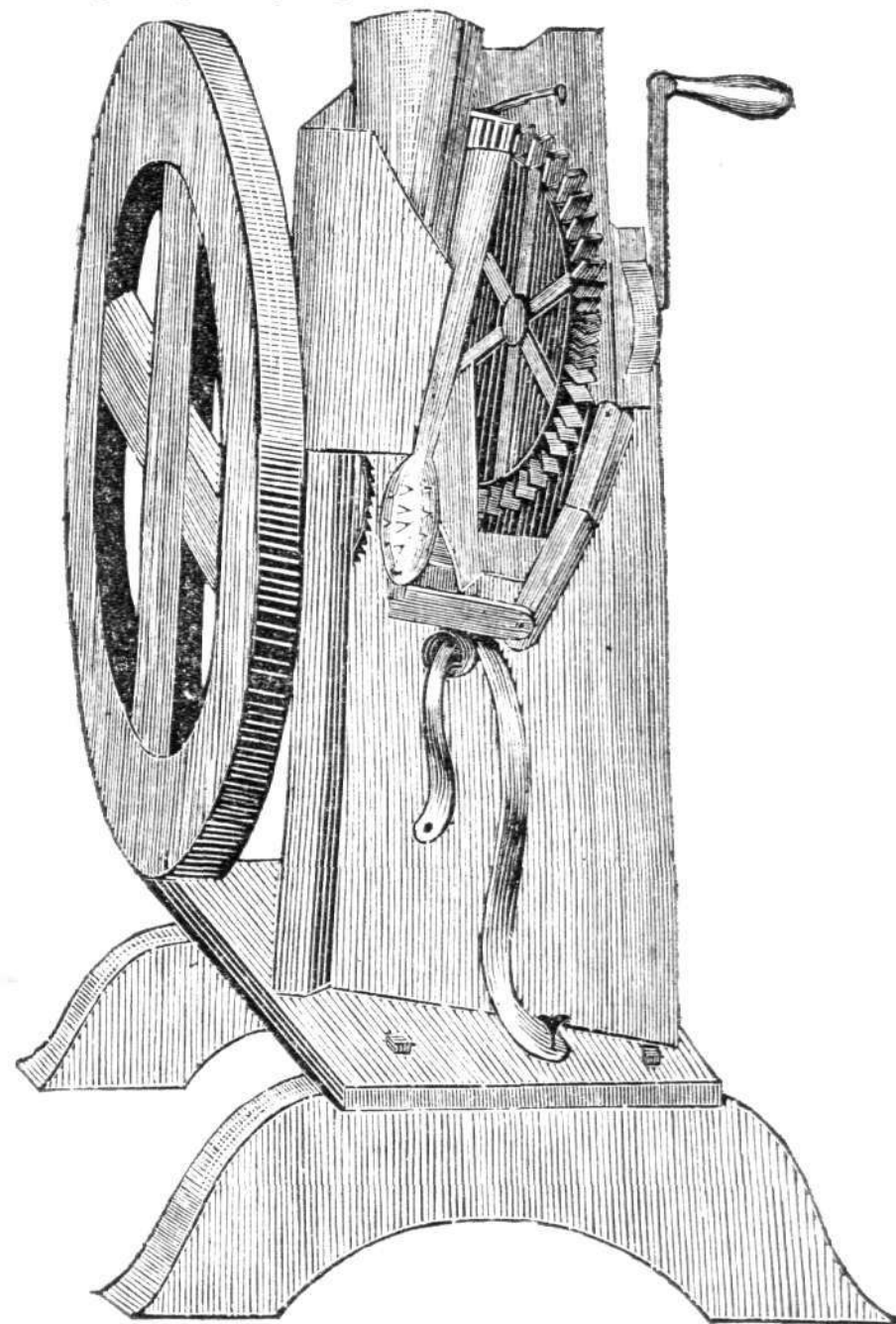
Navada je, de kmetje posušene turšične stérže ali strôke z rokami smučejo. Se vé de kjer pridelk ni velik, in kjer se družinskih rók ne manjka, de se da to delo brez mašine, samo z rokami lahko opraviti.

Kjer pa veliko turšiče pridelajo, in kjer gospodár svojo družino pri družih opravih potrebuje, je pa smúkanje turšice z rokami prezamudno. Takrat je smukavnic dobra.

Smukavnic je mašina, turšico práv naglo osmukati. Pred nekimi 20 léti jo je gosp. Mariot našel, gosp. Gardner pa popravil. Tako popravljena smukavnic je prišla v létu 1838 v Florenc na Laško, kjer jo je za kmetijstvo skerbni Dunajski grof Harrah vidil in od ondod na Dunaj sabo vzel. Na Dunaji sta jo izdelavavca kmetijskiga orodja Burg in Jobst napravljati in po 20. do 30. gold. prodajati začela. Kér je ta mašina zares dobra, se je kmalo razširila po Estrajskim, Štajarskim, Marškim, Koroškim, in nekatere take mašine so prišle tudi na Krajnsko, pa le malo. Krajnci so se mašin dosihmal le malo poprijemali in se večidel le prostiga stariga orodja deržé — pa nadjamo se, de bo to kmalo drugači. Novi časi bojo terjali, de se bomo povzdigniti mogli na višji stopnjo v vsim, in de se bomo poterjeniga noviga orodja radi poprijeli, ako delo boljši in hitrejši opravi in se takó veliko časa prihrani. Čas pa je denár.

Novíce si bojo létas prizadevale, kmetijske gospodarje soznaniti z mnogim dobrim orodjem, in bojo po potrebitudi v podobah pokazale dobre drevésa (pluge), sejavnice i. t. d. Marsiktero reč si bo lahko ena soseska omislila, ki si je pomamezni gospodar napraviti ne more. Prihodnjič bojo vsi kmečki gospodarji v vožji soseskini zavezi živéli kot udje eniga trupla.

Vlanjskih Novíc in létašnji pratiki smo dali popolni podúk, turšico saditi in obdelovati. Danas vam podamo podobo velike hvale vredno mašine — turšične smukavnic — na ogled, katero ima kmetijska družba v Ljubljani, kjer jo vsak lahko vidi in poskusi.

Ta smukavnic a osmuka z 2 delavcama v 10 urah 40 vaganov ali mecnov turšice. Eden suče koló, drugi pa méče strôke v plehasto cev (tráhtar), kjer jih grebenasto vertílo nana-glama zagrabi, de osmukani spo-dej vùn padejo.

Turšica je glava vsih žit. Ona donese ne le narobilniši pridelk na zernji, temuč vse, kar od turšice pride, zamore kmetovavec dobro obrniti. Toča ji malo škodje, in ona se skorej po vsih krajih dobro obnaša. Mende de bi ne bilo napčino, ko bi tudi na Dolenskim namesto marsikteriga nograda turšično polje stalo!

Slovinci — slovenski jezik.

Vodnik lepó pripoveduje od slovenskiga jezika. En kos tega pripovedovanja smo podali bravcam v lanjskih Novíc — drugi kos pa bomo prinesli létas.

Čmu tedej govorite vi od slovenskiga jezika, če nam Vodnik to reč razlaga? bo morebiti kdo vprašal. Na to vprašanje odgovorimo létó:

Kakor se kaže, bojo letas Novíce veliko novih prejemnikov dobile, v kterih se je ljubezin do materniga jezika vžgala, kar nas práv veselí. Tem novim bravcam je treba saj kratko povedati: kdo de je Slovenec, in kaj de je slovenski jezik.

Tudi od naših kmetov na Krajnském smo se že večkrat prepričali, de ne vedó, de so Slovenci. „Krajnci smo“ — pravijo — „in kranjski jezik govorimo.“

Res je, ljubi prijatli! de ste Krajnci, in de krajnsko govorite — tode krajnska dežela je le en kos slovenske zemlje, kteriga so naši očaki Slovani zató Krajn imenovali, kér na kraji, na meji laške dežele stoji. Krajci smo tedej nar krajni rod ene matere, eniga naroda, ki se že od nekdej Slovenci imenujejo. Slovenci smo na Krajnském, na Koroškém, na Štajarskim, na Goriškém, na Teržaškém in Istrijanském. Vsi smo sinovi ene matere Slovenije, vsi imamo z majhnimi razločki edini jezik, ki se ne imenuje krajnski, ampak slovenski jezik; „windische Sprache“ ga Nemci imenujejo. Že nas stari pisa-

vec Linhart piše v svojih zgodovinskih bukvah krajnske dežele (Versuch einer Geschichte von Krain 1791): „Vsaki Krajnc pozná Krajnca pod imenom „Slovenec“, in njih jezik je slovenski jezik.“

Žalostno je, de to, kar so naši stari očaki vedili, so njih mlajši pozabili! In vender je res taka! Zares nekteri mislijo, de slovenski jezik je novo skovana beseda, de je od vseslovanov (Panslavisten) v sedanjim času iznajdena. Bog nam pomagaj! de se je naš narod v take tmine pogubil, de brat brata ne pozná, de nam je beseda „Slovenec“ ptuja beseda postala! Valvazor, Linhart, Zois, Vodnik, Ravnihar, Kopitar: slavni Slovenci! kaj bi neki rekli, ko bi iz grobov vstali in take Krajnce govoriti slišali, ki še ne vedó: kteriga rodú de so!

Spodnji Štajarci, Koroški, Goričanje i. t. d. govorijo ravno tisti jezik kot mi: ali smemo zató reči, de govorijo po krajnsko ali po štajarsko, po koroško, po goriško? Mine poznamo štajarskiga, koroškiga, goriškiga jezika, pa tudi krajnskiga ne: ampak le slovenski jezik, kakor ga Štajarci, Korošci, Goričanje, Krajnci govorijo, in kteriga vsaka dežela nekoliko po svojim zavija.

Naj bi si ta kratki podúk sleherni Slovenec dobro v glavo vtisnil, kterimu dosihmal za njegov narod ninič mar bilo, — de bo konec vsih nepotrebnih razpertij, in de se nam ne bo treba bati, de bi Nemci našo nevednost zasmehovali.

Kaj je lepiga na Slovenskim?

1. Lepo je, de imamo nebeški mir.
2. Lepo je, de imamo eno vero svojih očetov, in jo spoštujemo.
3. Lepo je, de se duhovni in deželski nasprét ne vjedajo, in ne grizejo, kakor drugod.
4. Lepo je, de se slovenšina takó prijetno razvija, cvetè, in vsak dan več prijatlov dobiva.
5. Lepo je, de so novi slovenski pisavci snažni in sramožljivi, po vrojenim duhu Slovincov, kterim se nesnaga gnjusi.
6. Lepo je, de imamo ljubiga Cesarja radi, in Mu želimo zvesti ostati.

J.

Prošnja zastran šolskih reči.

Nič našim šolam zdaj tako ne manjka kot poboljšanih novih bukev. Veliko učenja je zdaj potrebno pa kje so bukke? —

Če se učitelj sam s prestavljanjem iz drugih bukev pečati mora, mu malo časa za potrebno šolo ostaja; in ali je tudi vsak tega kos? — Naj bodo dobri prijatli naše ljube slovenske mladine lepo prošni, berž ko bo mogoče to potrebno reč začeti. Prav bi bilo, ko bi se več takih milih podpornikov najdilo, de bi se bližnja pot nastopila. Eden ne zmóre vsiga, tudi sestavki pri berilih, izgledih i. t. d. od mnogih glav pisani, bi mnogim glavam dopadli in dobro delo bi se od slabejiga ločilo. Upamo, de bo častito slovensko društvo, ki je za vse domorodne reči tako živo vnèto, tudi za to reč domoljubno skerbalo. *) —

V večih krajih se učiteljem tudi létas za béro in za šolsko kurjavo merzlo godi. V enih krajih morajo celó otroci v šolo gredé polena nositi. Tudi pri nas bi bila kmalo taka. Hvala Bogú za dobro zimo! — Blagor šoli, kjer ljudje nje prid poznajo; gorje pa tudi tisti šoli, kjer se vse po tlačansko godí! — Naj bodo učitelji v

*) Slovensko društvo ne bo nikdar svoje dolžnosti zanemarilo — ali vsiga ne more samo storiti. Govorili smo že z gospodom nadvodjam, de bi se ta reč z gorečnostjo poprijela, nadjamo se, de bo skerbalo, tako imenitno reč s pomočjó mnogih glav opraviti. Vredništvo.

nar večí prizadevi starišem, in otrokam veliki prid šole pokazati. Naj bodo častiti duhovniki in gosposka práv lepo prošni, naše revne šole priporočevati in jim z vsim v pomoč biti. —

Pomagajte potrebni reči, lepo prosimo vas!
Iz Podbrezja. A. Práprotnik.

Ktere iména mescov so prave?

Od tistiga časa, kar so slovenski pratikarji pred štirimi léti listognoj podorali, in na mesto njega listopad — ne vém ali raz poljskiga ali raz českiga debela — vkljub južnim Slavanam, kteri listopad en mesec pred imajo, v našo pratiko vkladli, se je več glasov zaslišalo, kteri so jeli ravno tako pridno nove iména mescov kovati, in perporočevati, kakor svoje dni čerkarji čerke.

1. Nekdo je hotel, de bi se mesci po številkah imenovali, na priliko: pervonj, drugonj i. t. d.

2. Gospod M. Majer v svoji vse hvale vredni knjigi: „Pravila kako izobraževati ilirsko narečje“ nam je odbral iz 34 slovenskih imen mescov, ki jih rabijo v različnim pomenu Čehi, Polaki, Serbi, Horvati in Slovenci, naslednjih 12, ki se mu zavolj mnogih vzrokov nar primerniši zdijo: leden, luti, brezen, traven, cveten, červen, lipen, serpen, rujen, listopad, gruden, prosinec.

3. Gospod B. Potočnik je tudi 12 takih metuljev, tode nekoliko druge baže, ktere ste v Novicah in Slovenii brali, izpustil.

4. Gospod Poženčan skoraj celó hoče, de bi za naprej po premakljivih lunnenih mescih, kakor v stari-mu zakonu, čas merili, ne pa po stanovitnih sončnih mescih, kakor ga ves izobraženi sedanji svet meri.

5. Gospod Jeran pa svetuje, de bi nas vse slovenske novice in morebiti tudi pratike, vsak mesec z vsimi različnimi slovanskimi imeni mescov razveselile, in tako nas naučile, kakošno vreme de je ravno pri vsih nasih slovenskih bratih.

Kdo nam tedej pravo pot kaže?

Po svoji enostranski misli vsak, — gledé pa na naše splohne potrebe, mislim, de nobeden ne. — (Dalje sledí.)

Dopisi.

30. grudna 1848.

(Iz Celja.) Tudi pri nas in na deželi srebernine od dné do dné bolj zmanjkuje, takó de dvajsete skorej ne bomo več vidili. Kam pa vender pridejo sreberni denarji? Nekteri jih zakopujejo; nekteri — kristijanski judje in gerdi mešetarji — jih skupej pobirajo in dalje prodajajo; nekteri jih imajo v loncih in skrinjah zaperte in shranjene. Poslednji se mislijo nar bolj preskerbeti; pa kaj se zgodí? Na spodnjim Štajarskim, v Žužemskim kantonu, je prebival kmet v revni koči, imel je 300 tolarjev v skrinji shranjenih. Po noči nenadjano postane velik pogór; pogorela je hiša in shranjeni tolarčki so v ognji se raztopili; zdaj je ta kmet resnično revež. Ako bi bil svoje denarje hranilnici (Sparkasse) izročil, bi mu ne bili in ne mogli pogoreti, in na svoje stare dni bi bil imel lep in gotov pripomoček. —

Kakor pravijo, bo mestno svetovavstvo v Gradcu po izgledu Ljubljane in Prage papirnati drobiž za 10 in 20 krajcarjev napraviti dalo. To je zdej potrebna in bi bila pametna naredba, če bi le sreberni denar potem še bolj ne zginil?

Ni davnej kar je v Celje 1 bataljon graničarjev prišel; brez orožja so bili, v svoji narodni obleki (gunjac, šesje in opanke). Prijazno smo jih sprejeli, ker so naši slovanski bratje, in ker so bili in gredó v boj za mogočno Avstrijo, za Cesarja in za domovino, doma pustivši ljube ženke in drage otročičke. 19. t. m. pa, po